

Opinie van het Belgisch Platform tegen armoede en sociale uitsluiting EU2020 voor het Nationaal Hervormingsprogramma 2020

In het kader van de Europa 2020 strategie werd in 2011 het Belgisch Platform tegen armoede en sociale uitsluiting EU2020 opgericht onder mandaat van de Interministeriële Conferentie “Integratie in de Maatschappij”. Dit naar analogie van het Europees Platform tegen armoede en sociale uitsluiting.

Het Belgisch Platform tegen armoede en sociale uitsluiting EU2020 vormt het centrale overlegorgaan voor de voorbereiding en opvolging van de Europese en Belgische beleid op gebied van de strijd tegen de armoede en sociale uitsluiting in functie van de opmaak en opvolging van het Nationaal Hervormingsprogramma en strategische rapportering in het kader van de versterkte Open Methode van Coördinatie (luik sociale insluiting). Het Belgisch Platform komt minstens 4 keer per jaar samen.

Elke twee jaar organiseert het Belgisch Platform daarenboven een open bijeenkomst om alle stakeholders maximaal de kans te geven om te participeren aan de beleidsprocessen.

De vijfde Open Platformdag vond plaats op 31 januari 2020. In totaal waren er een 80-tal aanwezigen die een ruime staalkaart van stakeholders vormden: federale, regionale en lokale overheden, administraties, instellingen en adviesraden, hulpverleningsorganisaties, sociale partners, middenveldorganisaties, onderzoeksinstellingen en universiteiten en mensen die in armoede leven, vertegenwoordigd door hun verenigingen waar armen het woord nemen. Deze ruime verscheidenheid waarbij alle beleidsniveaus betrokken zijn, garandeert een benadering van het complexe fenomeen van de armoede en sociale uitsluiting vanuit verschillende invalshoeken en posities.

De Open Dag had een dubbel doel :

- De opmaak van een opinie van het Belgisch Platform over het recente armoedebestrijdingsbeleid in België in functie van de opmaak en opvolging van het Nationaal Hervormingsprogramma
- De uitwerking en lancering van een proces om het Belgische armoedebestrijdingsbeleid te evalueren dat ontwikkeld werd in het kader van de EU2020-strategie.

Deze opinie is gebaseerd op 5 thematische expertennota's, opgedeeld volgens de strategische prioriteiten van het hoofdstuk Sociale Inclusie van het Nationaal Hervormingsprogramma 2019 en de bespreking ervan in een paneldebat met deskundigen en de interactie met de deelnemers aan de Open Dag. Deze aanbevelingen richten zich tot alle stakeholders, inzonderheid de federale en gefedereerde entiteiten.

Conclusies - Aanbevelingen:

I. Algemeen

- Het huidige armoedebestrijdingsbeleid ligt niet op schema voor het bereiken van de doelstelling en het engagement aangegaan in het Nationaal Hervormingsplan 2011, met name 380.000 mensen uit de armoede halen tegen 2020. Het aantal personen in armoede of sociale uitsluiting (Europa2020 doelstelling) daalt licht sinds 2016, en bevindt zich in 2018 na voorgaande lichte stijgingen, ongeveer terug op het startniveau van 2008 (2.250.000 t.o.v. 2.194.000 in 2008).

- In het NHP 2019 lezen we vooral een opsomming van verschillende maatregelen zonder visie en strategie over hoe armoede op een structurele manier bestreden dient te worden. Het verband tussen de genomen maatregelen en het bereiken van de armoededoelstelling wordt niet omschreven. De beleidsmaatregelen zijn vaak niet ambitieus genoeg, hebben geen impact op de armoede en werken soms zelfs eerder armoede in de hand.
- De conclusies en aanbevelingen uit de evaluatie van het Federaal plan voor armoedebestrijding 2016-2019 dienen als uitgangspunten voor de opmaak van een volgend Federaal plan mee opgenomen te worden.
- De strijd tegen de armoede en sociale uitsluiting dient een gemeenschappelijke en reële prioriteit te zijn van voor alle Belgische beleidsniveaus met aandacht voor een maximale coherentie, onderlinge afstemming en complementariteit. Het wordt dan ook betreurd dat de afgelopen regeerperiode geen enkele bijeenkomst van de Interministeriële Conferentie Integratie in de Samenleving plaatsvond. Het Samenwerkingsakkoord tussen de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten betreffende de bestendinging van het armoedebeleid (1998) bepaalt dat deze Interministeriële Conferentie twee maal per jaar dient samen te komen om het overleg tussen de verschillende regeringen te waarborgen.
- Deze prioriteit dient vertaald te worden in een geïntegreerd en coherent Nationaal Plan ter bestrijding van de armoede waarin de volgende zaken centraal staan :
 - Een visie en strategie om de structurele oorzaken van armoede te bestrijden;
 - Participatie van mensen in armoede tijdens de opstelling, implementatie en de evaluatie van het plan. Capaciteitsopbouw door steun aan de organisaties die deze participatie faciliteren is hiertoe noodzakelijk.
 - Realisatie van internationale engagementen die België genomen heeft in het kader van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de VN en de Europese Pijler van Sociale Rechten;
 - Opvolging door de interministeriële conferentie (IMC) en het Belgisch Platform tegen armoede en sociale uitsluiting.
- Slecht beleid moet voorkomen worden. De armoedetoets moet op alle beleidsniveaus wettelijk verankerd worden en de kwaliteit ervan moet gegarandeerd worden.

2. Werken met indicatoren, targets en subtargets

- Er is reeds heel wat werk verricht op het vlak van de kwantitatieve monitoring van de armoede in België en dit op nagenoeg alle beleidsniveaus. Aan de hand van indicatoren worden feiten en trends gevat in cijfers. Deze gegevensverzameling staat echter niet garant voor (politieke) actie. De situatie in kaart brengen met cijfergegevens en indicatoren is een eerste stap, daarna moet er ook iets mee gebeuren. Aansluiting verzekeren tussen de indicatoren en de monitoring enerzijds en het beleid anderzijds is erg belangrijk. Beide moeten onderdeel uitmaken van een geïntegreerde strategie die een resultaatgericht en een op bewijzen gebaseerd beleid schraagt.
- Beleidsrelevante informatie kan zowel van kwantitatieve (cijfermatige) als van kwalitatieve aard zijn. Beide soorten informatie zijn nodig voor de ondersteuning van het beleid. Ze vullen elkaar aan. Wanneer we het over indicatoren en targets hebben spitsen we ons toe op kwantitatieve informatie. Het probleem is dat niet alle belangrijke informatie kan gevat worden in cijfers. Daarnaast worden een aantal belangrijke doelgroepen in de strijd tegen de armoede niet gevat in de cijfers zoals bijvoorbeeld daklozen of personen die een sanctie opliepen in het kader van een sociale beschermingsreglementering. Het gebruik van kwalitatieve informatie is nodig om het resultaat van de kwantitatieve indicatoren te

interpreteren zoals bijvoorbeeld het tweejaarlijks verslag van het Steunpunt ter bestrijding van de Armoede.

- In de huidige context van multi-level-governance, bestaat het gevaar dat er verschillende indicatorensets naast elkaar worden gecreëerd. Dit impliceert verschillende rapporteringsvereisten en een hoge werklast voor de producenten van indicatoren, wat de kwaliteit van de verzamelde gegevens niet ten goede komt. Coherentie tussen de verschillende beleidsniveaus en rapporteringsvereisten is dus wenselijk.
- Targets bewijzen hun nut bij de realisatie en opvolging van beleid. Ze helpen het actieproces op gang te brengen en draaiende te houden. Het is belangrijk om (becijferde) doelstellingen en ambities te blijven formuleren om de noodzakelijke politieke inspanningen te blijven stimuleren en te oriënteren.
- Monitoring, Indicatoren en cijfergegevens verhogen de zichtbaarheid van het probleem van de armoede, maar op zich zijn het geen instrumenten om de armoede te doen dalen. Er moet over gewaakt worden dat statistische veranderingen en innovatie niet misbruikt worden om kunstmatig de armoede te laten dalen.

3. De sociale bescherming van de bevolking verzekeren

Met 16,4 % ligt het armoederisico (AROP) significant hoger dan bij het begin van de observatieperiode (14,8% in 2005). Het armoederisico bereikt daarmee zijn hoogste niveau sinds het begin van de systematische monitoring. De indicatoren tonen eveneens aan dat de doelmatigheid van sociale bescherming afkalt, in het bijzonder voor personen op actieve leeftijd en kinderen.

In 2018 werd door de sociale transfers het armoederisicocijfer verlaagd van 25,1% naar 16,4%, d.w.z. een daling met 34,7%. Tussen 2005 en 2016 daalde de doeltreffendheid van de sociale overdrachten voor de totale bevolking langzaam van 47,7% naar 44,2%. Deze daling verliep de afgelopen 3 jaar veel sneller.

Het is positief dat de uitkeringen de evolutie van de welvaart hebben gevolgd, maar velen bevinden zich nog steeds ver onder de Europese armoedegrens. Het engagement om de uitkeringen tot aan de Europese grens op te trekken staat nochtans in het federaal regeerakkoord.

In het beleid dat de jongste jaren werd gevoerd, kan meer en meer de geest van het individuele schuldmodel ontwaart worden. Deze zienswijze maakt de toegang tot sociale rechten en sociale bescherming in het algemeen lastiger en moeilijker en brengt de fundamentele rechten en vrijheden van elkeen in gevaar. Zo gebeurden er hervormingen die de toegang tot sociale rechten beperken of mensen zelfs volledig uitsluit zoals de verstrengde controleprocedure bij de inkomensgarantie voor ouderen, de verstrengde voorwaarden inschakelingsuitkeringen en de veralgemening van het geïntegreerde project voor maatschappelijke integratie.

Het Nationale Hervormingsprogramma bevat eveneens geen verwijzing naar noodzakelijke actualisering van de samenlevingsvormen in de regelgeving van het recht op maatschappelijke integratie, zoals in het regeerakkoord afgesproken. Problematisch hierbij is statuut samenwonende dat de uitkering van samenwonenden sterk inkort op een manier die niet in verhouding staat tot wat mensen besparen door samen te wonen. Het statuut houdt een ernstige inperking in op de rechten en vrijheden van mensen die onder het statuut vallen.

De lancering van de app MyBenefits is een positieve stap, maar onvoldoende om de non-take up van sociale rechten tegen te gaan.

Aanbevelingen

- De minimuminkomens dienen opgetrokken te worden tot boven de Europese armoedegrens, inclusief een uitgewerkt stappenplan en adequaat budget om deze maatregel werkelijk om te zetten in de praktijk. Toereikende en toegankelijke inkomens dienen een absolute prioriteit te zijn om een effectieve terugdringen van de armoede in België te kunnen realiseren.
- De koppeling van de vervangings- en de integratie-inkomens aan de gezinssituatie van de rechthebbenden moet worden herzien. Hierbij moet het eenvoudigweg schrappen van het statuut van samenwonende zo snel mogelijk worden beoordeeld met het oog op een individualisering van de rechten en de vrijheid om zelf vorm te geven aan het eigen gezinsleven.
- De hervormingen die mensen de toegang tot sociale rechten bemoeilijkt of zelfs helemaal ontzegt moeten terug gedraaid worden.
- In plaats van het de verdere uitbreiding van voorwaarden in de sociale zekerheid dient de voorkeur gegeven worden aan universalisme om de maatschappelijke gedragenheid te verhogen. Daarnaast dient een kwaliteitsvolle publieke dienstverlening versterkt te worden waarbij de aandacht verlegd wordt van controle naar begeleiding om het recht op een menswaardig leven voor iedereen te realiseren.
- De aanpak van non-take up van sociale recht dient een prioriteit te zijn waarbij de ervaringen van mensen in armoede en de bestaande rapporten hierover als toetssteen dienen meegenomen te worden.

4. De kinderarmoede terugdringen

De kinderarmoede is de afgelopen tien jaar in België relatief stabiel gebleven maar steeg de jongste jaren opnieuw tot 23,2% en benadert daarmee het EU-gemiddelde. Het armoederisico is extreem hoog bij kinderen uit eenoudergezinnen (50%), quasi-werkloze gezinnen (83%) en kinderen van niet-EU origine (54,3%). Bij deze laatste groep spelen administratieve, taal- en culturele barrières, maar ook discriminatie een niet te onderschatten rol. Een specifieke aandachtsgroep is de groeiende groep Roma-kinderen, met extreme problemen i.v.m. huisvesting, gebrekkige voeding en gezondheidszorgen, bedelarij en schooluitval. Verder vermelden we ook minderjarige asielzoekers, die 30% van alle asielzoekers uitmaken. Eén op zes onder deze kinderen zijn niet-begeleide minderjarigen. Naast de problemen gerelateerd met migratie spelen hier ook psychische trauma's een rol. Voor een andere aandachtsgroep, kinderen in instellingen, ontbreken zelfs elementaire statistieken. Het voornaamste probleem bij die groep is de mismatch in de opvang (te langdurige residentiële plaatsingen en plaatsing in onaangepaste voorzieningen zoals schoolinternaten). Bij kinderen met een handicap zijn de grootste knelpunten dan weer de lange wachttijden voor toekenning van een persoonlijk assistentiebudget, en het gebrek aan inclusieve kinderopvang en onderwijs.

Het kindgarantie-initiatief van het Europees Parlement is dus een welkome manier om opnieuw de nodige politieke steun te mobiliseren voor het uitbannen van kinderarmoede en -onzekerheid. Belangrijk is evenwel te noteren dat de aanbeveling van de Europese Commissie van 20 februari 2013 over "Investeren in kinderen, de vicieuze cirkel van achterstand doorbreken" drie pijlers voor geïntegreerde strategieën naar voren schuift : toegang tot adequate middelen via de ouders, toegang tot betaalbare hoogwaardige diensten en het recht van kinderen op participatie. Onderstaande aanbevelingen concentreren zich op de tweede pijler van de aanbeveling maar kunnen niet los gezien worden van de andere dimensies in de strijd tegen de armoede bij kinderen.

1. *Garanderen van adequate voeding.*

Naast het beperkte aandeel kinderen dat onvoldoende toegang heeft tot verse groenten, fruit en proteïnen (2-3%), noteren we in België een toename van zwaarlijvigheid (20%), wat eveneens wijst op onevenwichtige voeding.

We bevelen om te investeren in goedkope schoolmaaltijden en maaltijden die door lokale partners (zoals sociale restaurants of sociale kruideniers) worden verstrekt. De steun aan de scholen kan gekoppeld worden aan verhoging van de sociale uitkeringen en meer bindende regelgeving over de kwaliteit en prijszetting van de schoolmaaltijden. Tegelijk laat dit scholen met een kansarm doelpubliek toe om hun werkingsmiddelen aan te wenden voor pedagogische ondersteuning i.p.v. voedselhulp.

2. Gratis gezondheidszorg

In België bestaan heel wat sociale tegemoetkomingen die de gezondheidszorgen goedkoper maken voor lage-inkomensgroepen, alsook een beperkt aantal gratis prestaties voor kinderen. Maar er zitten veel gaten in de toepassing, en de facto stellen we vast dat de toegang tot gezondheidszorgen voor kinderen nog sterk samenhangt met het inkomen en het verblijfsstatuut (nationale ingezetene of EU-burger, 'legale' migrant, asielzoeker of migrant zonder papieren). Ook de kloof tussen arm en rijk in de toegang tot de gezondheidszorg is tijdens de crisisjaren aanzienlijk groter geworden, deels als gevolg van bezuiniging op de overheidsfinanciering en de stijgende remgelden.

Selectieve steun is tot nu toe dus niet erg effectief geweest in het waarborgen van de toegang van de meest achtergestelde groepen tot (preventieve) gezondheidszorg. Bv. hebben kinderen van asielzoekers theoretisch gratis toegang tot gezondheidszorgen, maar in de praktijk raken gezinnen verstrikt in het administratieve kluwen of in wachtlijsten (bv. voor geestelijke gezondheidszorg).

De steun van de EU zou innovatieve financieringsmaatregelen ten gunste van kinderen in armoede kunnen aanmoedigen - met name in de preventieve en de geestelijke gezondheidszorg - evenals outreachende programma's. Op Belgisch niveau zou men moeten evolueren naar een regelgeving die het recht op gratis gezondheidszorg voor (kansarme) kinderen totaal loskoppelt van het verblijfsstatuut.

3. Gratis onderwijs en gelijke kansen in het onderwijs

De Belgische onderwijssystemen blijven ondanks de recente hervormingen relatief duur en zeer inegalitair. De leerlingen uit de 10% rijkste gezinnen in België hebben op 15-jarige leeftijd in feite ongeveer 4 leerjaren voorsprong op de leerlingen uit de armste 10% van de bevolking. De kloof tussen autochtone en allochtone leerlingen bedraagt ongeveer 1,5 schooljaar.

De kindgarantie zou kunnen bijdragen tot een verlichting van de schoolkosten voor achtergestelde groepen, bijvoorbeeld door middel van hogere schooltoelagen voor leerlingen of versterkte voorrangsfinitiering van scholen met veel leerlingen uit kansengroepen. Maar even belangrijk is dat zij structurele hervormingen aanmoedigt om het onderwijs te desegregeren en sociale discriminatie weg te werken (bijvoorbeeld actieve bevordering van de sociale en etnische mix in scholen, inclusief onderwijs, vermindering van het zittenblijven en uitstel van de studie-oriëntering). Dit vergt bijkomende investeringen in pedagogische en leerlingenbegeleiding. Ook moeten de sociale en interculturele vaardigheden van leerkrachten permanent worden versterkt door middel van basisopleidingen en nascholing. Ten slotte blijven extra inspanningen nodig om het vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen en te bestrijden.

4. Degelijke huisvesting

4,8% van de Belgische kinderen woont in een slecht verwarmde woning; 7,5% leeft in een huishouden dat problemen heeft met de huisvestingskosten. Het zijn uiteraard vooral arme huishoudens die met deze problemen kampen.

De ongelijke toegang tot huisvesting is schrijnend in België, vanwege het ontbreken van een omvattende regeling voor huisvestingstoelagen en het marginaal kleine aandeel van de sociale huisvesting in de woonmarkt. De kindgarantie zou zich dus kunnen richten op verdere investeringen in sociale huisvesting en met name op sociale verhuurkantoren, terwijl de Belgische overheden daarnaast bijkomend zouden moeten werken aan een behoeftendekkend systeem van huisvestingstoelagen voor de private markt.

Om kinderen beter te beschermen tegen de risico's van dakloosheid en inadequate huisvesting zou de situatie van kinderen als criterium gebruikt moeten worden in de actieve opsporing van ongeschikte woningen, de bouw en toewijzing van sociale woningen en de bescherming tegen uithuiszetting. Bovendien is er in de private huisvestingsmarkt nood aan een krachtig anti-discriminatiebeleid (o.a. met regelmatige praktijktoetsen).

5. Algemene principes voor een effectief beleid

België heeft enige ervaring met geïntegreerde plannen op het gebied van kinderarmoede en kinderrechten. Maar de institutionele lappendeken lijkt dergelijke omvattende plannen steeds moeilijker te maken; en geen van de vorige plannen is ooit gepaard gegaan met budgettaire verbintenissen. Bij het toekennen van de EU-steun kan de conditionering van de steun door het indienen van dergelijke omvattende en begrote plannen een grote stap voorwaarts betekenen.

Anderzijds heeft België wél veel ervaring met de dialoog met verenigingen waar armen het woord nemen: hun deelname aan de onderhandelingen over steunprogramma's kan zeer nuttig zijn om de sociale innovatie bij de toekenning van EU-steun te stimuleren.

Idealiter zou de kindgarantie ook systeemhervormingen ten gunste van gezinnen in armoedesituaties moeten aanmoedigen. Ze zou stigmatisering van de doelgroepen en substitutie van nationale sociale beleidsmaatregelen door Europese financiering moeten voorkomen.

5. De actieve insluiting van mensen ver van de arbeidsmarkt

Armoedebestrijding mag niet gereduceerd worden tot een activatiebeleid. Een armoedebeleid is nodig waarbij de realisatie van alle grondrechten centraal staat. Het recht op arbeid hoort hierbij, maar is zeker en vast niet het enige. Strategieën en doelstellingen en voor professionele en sociale integratie moeten gebaseerd worden op een ruimere benadering. De arbeidsmarkt moet inclusiever worden en meer investeren in mensen die niet op de arbeidsmarkt actief zijn.

- Er moet over gewaakt worden dat publieke dienstverlening die momenteel met een arbeidsovereenkomst wordt uitgevoerd, niet omgezet wordt in vrijwilligersactiviteiten of activiteiten met het behoud van een uitkering. Anders dreigt het statuut en de situatie van de werknemer net zo precair te worden als de dienstverlening aan de gemeenschap.
- Het loon van een werknemer moet hem in staat stellen om een leven te leiden dat in overeenstemming is met de menselijke waardigheid. Onderbetaald werk draagt niet bij aan een betere actieve inclusie, maar versterkt juist processen van sociale uitsluiting.
- Arbeidsinitiatieven in gevangenissen of in voor mensen met een handicap aangepaste bedrijven moeten emancipatorische werkomstandigheden bieden en mogen niet wijken voor een te grote rentabiliteit.
- De onderwijssystemen moeten krachtige maatregelen nemen die gericht zijn op de meest kwetsbare leerlingen, om zo uitsluitingstrajecten om te zetten in emancipatorische ervaringen met het oog op investeringen in de toekomst.
- Er is nood aan een beleid waarbij
 - De noodzakelijke buurtdiensten worden geïdentificeerd die overeenkomen met een visie op vrijwilligerswerk, of zelfs het massaal creëren van banen in de publieke sector in dit kader, met de betrokkenheid van particuliere actoren.
 - In plaats van verplichte tewerkstelling terug te evolveren naar een beleid waarbij de vrije keuze van mensen motiveert om terug actief te worden op de arbeidsmarkt.
 - De zinvolheid van werken in functie van de gemeenschap verbonden wordt met het lokale leven, het sociale leven, de behoeften van de mens en het milieu.
- Er dient een volledige evaluatie en herziening te gebeuren van alle negatieve en verarmende maatregelen die werden genomen met betrekking tot de uitsluiting van de werkloosheid, de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen, de beperkingen van het recht op maatschappelijke integratie in de OCMW's via de geïntegreerde projecten voor maatschappelijke integratie en de

arbeidstrajecten, de gedwongen arbeidshervatting van zieken, de complexiteit van de statussen en de verschillen tussen de statussen en de mogelijkheid voor de werkgevers om te werken met preciaire arbeidscontracten

- De werkgelegenheid moet weer verbonden worden met de zinvolheid van werk. En alleen op deze manier kan armoede worden bestreden door middel van werkgelegenheid, werk en opleiding.

6. Inadequate huisvesting en dakloosheid bestrijden

1. Uittekenen van een interfederale strategie ter bestrijding van dak- en thuisloosheid die de ambities van het samenwerkingsakkoord van 12 mei 2014 naar de praktijk vertaalt

Dak- en thuisloosheid, en meer algemeen de uitsluiting van huisvesting, is een complex fenomeen dat op een transversale manier moet worden aangepakt door samen te werken met alle betrokkenen (de federale staat, gewesten, steden, het maatschappelijke middenveld, de wetenschappelijke gemeenschap en de personen die hier rechtstreeks bij betrokken zijn). Hoewel dit thema wel degelijk op de politieke agenda lijkt te staan, blijven heel wat problemen onopgelost en lijkt het aantal personen dat ermee te maken krijgt onverbiddelijk toe te nemen.

Om een antwoord hier op te bieden is een structurele, collectieve, gecoördineerde, gekwantificeerde, en langetermijnstrategie van cruciaal belang die de ambities van het samenwerkingsakkoord van 12 mei 2014 naar de praktijk vertaalt.

In mei 2014 werd het samenwerkingsakkoord dak- en thuisloosheid afgesloten tussen de federale overheid en de gefedereerde entiteiten. Het bepaalt de rol en de verantwoordelijkheid van elk bestuursniveau in het kader van de strijd tegen dak- en thuisloosheid.

Dit samenwerkingsakkoord dient aangevuld te worden met een protocol, met daarin een globale en interfederale benadering van de strijd tegen dak- en thuisloosheid, volgens de voorwaarden die het Europees Parlement heeft aanbevolen in zijn resolutie van 16 januari 2014 alsook volgens de bepalingen van de Europese pijler van sociale rechten. Deze strategie moet op lange termijn, gekwantificeerd en empirisch onderbouwd zijn en regelmatig geëvalueerd om de effectiviteit ervan te toetsen en alle vormen van dakloosheid te bestrijden, zoals voorzien door de ETHOS-typologie.

Dit protocol zou een technisch en politiek overlegmechanisme moeten bevatten waardoor het mogelijk wordt om de verschillende onderdelen van het akkoord te monitoren. De POD Maatschappelijke Integratie zou er het secretariaat en de technische bijstand van moeten verzekeren. Een interministeriële conferentie zou de voorwaarden moeten creëren voor een passende dialoog en passend overleg, die toelaten een structurele vermindering van de dakloosheid te verwezenlijken, rekening houdend met de verdeling van de bevoegdheden.

2. De kennis over dakloosheid verhogen en verdiepen

In het kader van het tweede federaal plan voor armoedebestrijding (2012-2016) werd bepaald dat er een studie zou worden uitgevoerd met als doel een kwantitatief instrument voor monitoring van dak- en thuisloosheid aan te reiken. Deze doelstelling werd deels verwezenlijkt tijdens de legislatuur 2014-2019, via het MEHOBEL-onderzoek en dankzij de samenwerking met het Federaal Wetenschapsbeleid (BELSPO).

De aanbevelingen van het MEHOBEL-onderzoek zouden daarbij nauwgezet moeten worden geanalyseerd in het kader van overleg tussen overheden op zowel federaal niveau als het niveau van de gefedereerde entiteiten, met als doel de beste verwevenheid tussen de bevoegdheden van elk bestuursniveau te identificeren, met de bedoeling om:

- dak- en thuisloosheid en uitsluiting in België concreet te kunnen meten

- deze cijfers in realistische becijferde doelstellingen (targets) te vertalen
- de meest efficiënte steun- en begeleidingsmechanismen te ontwikkelen
- de geleverde inspanningen te beoordelen in het licht van de waargenomen trends en, waar nodig, de interfederale strategie bij te sturen.

3. *De toegang tot duurzame, kwaliteitsvolle en betaalbare huisvesting mogelijk maken en versterken*

Het kenmerk dat dak- en thuislozen gemeen hebben, is dat ze min of meer langdurig van huisvesting zijn uitgesloten. Een duurzame oplossing is enkel mogelijk wanneer de personen in dakloosheid toegang krijgt tot een duurzame, kwaliteitsvolle en betaalbare huisvestingsvorm. Ook in de strijd tegen de klimaatopwarming is het belangrijk om te investeren in kwaliteitsvolle, duurzame huisvesting.

Daartoe moet deze interfederale strategie om dak- en thuisloosheid uit te roeien:

- van de toegang tot en het behoud (strijd tegen uitzetting, ...) van huisvesting (toegankelijk, duurzaam en kwaliteitsvol) de hoeksteen maken van elk initiatief van de overheid om dak- en thuisloosheid aan te pakken
- voorzien in duurzame, kwaliteitsvolle en betaalbare woningen (onder meer door middel van investeringen in sociale huisvesting) voor dak- en thuislozen
- de toegang tot particuliere huisvesting bevorderen door middel van financiële steun, huurbemiddeling en de verdere ontwikkeling van het systeem van begeleiding van personen in hun zoektocht naar een geschikte en duurzame huisvesting.
- energiearmoede bestrijden.

4. *Dak- en thuisloosheid voorkomen*

De efficiëntste om dak- en thuisloosheid te bestrijden, is het voorkomen ervan. Om de stroom van mensen die op straat belanden te beperken, moet systematisch worden onderzocht wat het effect is van bepaalde beleidsmaatregelen om negatieve gevolgen op het vlak van dak- en thuisloosheid uit te schakelen.

Dit houdt ook in dat er transversale maatregelen moeten worden genomen die rechtstreeks impact hebben op het ontstaan van dak- en thuisloosheid, zoals de toegang tot een menswaardig inkomen en in ruimere zin de effectiviteit van de fundamentele rechten (recht op zorg, recht op huisvesting, recht op menselijke waardigheid, ...), maatregelen in verband met de strijd tegen schuldenlast, de bestrijding van de non take-up, de hervorming van de Geestelijke Gezondheidszorg die er nu toe leidt dat meer mensen op straat belanden, controle op de huurprijzen ...

Aan een beleid voor de preventie van dak- en thuisloosheid dienen heel wat flankerende maatregelen te worden gekoppeld : uitzetting vermijden, mensen voorbereiden op het verlaten van de instelling (jeugdzorg, opvangcentrum, psychiatrisch ziekenhuis, gevangenis enz.) door effectief toegang te verlenen tot een duurzame huisvesting meteen bij het verlaten van deze instellingen, bestrijding van intrafamiliaal geweld, enz.

5. *Investeren in efficiënte en structurele oplossingen*

Verscheidene experimenten en overheidsstrategieën in binnen- en buitenland die vallen onder de noemer 'Housing First' toonden aan dat deze benadering een duurzame uitweg bieden om dakloosheid substantieel terug te dringen. Meer dan 80% van de personen in het Belgische initiatief, hebben tot minstens twee jaar daarna nog steeds een dak boven hun hoofd . Het is essentieel om de overheidsintenties te combineren met daden door de middelen die voor deze benadering beschikbaar zijn aanzienlijk te verhogen, zoals de Brusselse regering heeft gedaan.

Naast Housing First gericht op de meest 'beschadigde' dak- en thuislozen, is het evenzeer nodig om een beleid aan te moedigen dat erop gericht is dak- en thuislozen op een duurzame manier van straat te halen dankzij de snelle toegang tot een eigen woning ('housing led policies') en het invoeren van een

begeleiding ad hoc in plaats van terug te grijpen naar maatregelen die dak- en thuisloosheid trachten aan te pakken meer bepaald door middel van het ter beschikking stellen van extra noodbedden. Hoewel noodhuisvesting noodzakelijk is om te voorkomen dat mensen op straat moeten slapen, mag het geenszins een vervanging zijn voor structurele maatregelen om mensen op een duurzame manier te huisvesten. Geen enkele voorziening zal dak- en thuisloosheid hoe dan ook kunnen uitroeien indien een structureel socialezekerheidsbeleid dak- en thuisloosheid niet preventief aanpakt om alle vormen van dakloosheid zoveel mogelijk te voorkomen.

7. Opvang en integratie van mensen met een migratieachtergrond

Vandaag bestaat de Belgische bevolking voor 16,4% uit migranten, i.e. personen die in een ander land geboren zijn. De meeste migranten zijn van Europese afkomst (54% van de migrantenbevolking), gevolgd door migranten uit Afrika (25,8%), Azië (15,6%), Amerika (4,2%) en Oceanië (0,1%). Studies zijn het erover eens dat migratie bijdraagt aan de economische ontwikkeling van België. Ze wijzen evenwel op een duidelijke link tussen migratie en armoede. In 2018 bedroeg het risico op armoede en sociale uitsluiting in België immers 47,8% bij niet-EU-migrant, tegenover 14,4% bij autochtonen. Het armoederisico voor niet-EU-migrant is een van de hoogste in de Europese Unie terwijl het armoedecijfer voor autochtonen een van de laagste in de Europese Unie is. De kloof tussen het armoedecijfer voor autochtonen en voor niet-EU-migrant is een van de grootste van alle EU-landen. De lage werkzaamheidsgraad bij niet-EU-migrant is een van de belangrijkste oorzaken van armoede binnen deze bevolkingsgroep in België. De tewerkstellingsresultaten voor personen met een migratieachtergrond in België behoren inderdaad tot de slechtste in de Europese Unie: de tewerkstellingsgraad van 20- tot 64-jarigen is 53,9%, tegenover 72% bij de autochtone bevolking, dit is een verschil van 18 procentpunten, tegenover een gemiddeld Europees verschil van 9,5 punten. Deze verschillen in tewerkstellingsgraad tussen autochtonen en niet-EU-migrant in België kunnen deels worden verklaard door een verschil in opleidingsniveau. Naast het opleidingsniveau maakt het leren van de taal integraal deel uit van de voorwaarden om toegang te krijgen tot de Belgische arbeidsmarkt. Het verschil in taalvaardigheden verklaart echter de lagere werkzaamheidsgraad van niet-EU-migrant in België niet volledig.

België kampt met een aantal structurele problemen die specifiek zijn voor ons land en die de geringe werkzaamheidsgraad van niet-EU-migrant verklaren. Een van die problemen zijn de administratieve moeilijkheden waarmee migranten te maken krijgen, meer bepaald de complexiteit van de verschillende procedures i.v.m. de gelijkstelling van diploma's en competenties, wat een bevoegdheid is van de gemeenschappen. In 2016 kon 43% van de 97.820 werkloze werkzoekenden in Brussel geen gelijkstelling genieten van studies gevolgd in het buitenland. De moeizame erkenning van diploma's zorgt er niet alleen voor dat het moeilijker is om werk te vinden, maar leidt ook tot overkwalificatie van de migrantenbevolking. Zo is één op drie migranten (33,2%) overgekwalificeerd voor zijn of haar job in België, in vergelijking met slechts één op vijf autochtonen (19,8%). Deze resultaten impliceren een lager inkomen voor de werkende migrantenbevolking, met dus een hoger risico op armoede of sociale uitsluiting.

Ook de lange en ingewikkelde procedures voor het verkrijgen van een werk- of verblijfsvergunning brengen de migrantenbevolking in moeilijkheden. Heel wat migranten kunnen hun job niet opzeggen omdat ze anders het risico lopen om hun verblijfsvergunning te verliezen. Dit maakt hen kwetsbaar ten aanzien van hun werkgever en beïnvloedt mogelijk hun inkomen. Daarbij komt nog dat migranten van buiten de EU beperkte sociale beschermingsrechten hebben, met uitzondering van personen die internationale bescherming genieten en migranten uit landen met bilaterale socialezekerheidsakkoorden. Migrant die onregelmatig in ons land verblijven, zijn uiteraard een bijzonder kwetsbare categorie. Ze worden uitgesloten van sociale beschermingsregelingen, met

uitzondering van medische noodhulp. Hun financiële verplichtingen en de dagelijkse angst om uitgezet te worden, maken hen extreem afhankelijk van hun werk en/of hun omgeving.

Maar ook werknemers die niet in regel zijn, genieten een aantal arbeidsrechten: een minimumloon dat aan hen wordt uitgekeerd op regelmatige tijdstippen en onafhankelijk van de winst of het verlies van de werkgever; de vrijheid om hun loon vrij te besteden; de vergoeding van vervoerskosten enz. Het probleem van personen die onregelmatig in ons land verblijven, is een symptoom van een ruimere problematiek, namelijk het gebrek aan veilige en wettelijke toegangskanalen.

Discriminatie is een belangrijke oorzaak is voor het feit dat niet-EU-migranten maar moeilijk werk vinden in België. Het bijsturen van de publieke opinie is essentieel om discriminatie tegen te gaan, vooral omdat die discriminatie ook het risico op armoede en uitsluiting op de woningmarkt verhoogt. Discriminatie op de woningmarkt zorgt er ook voor dat nieuwkomers maar moeilijk een degelijke en betaalbare woning vinden. Dat resulteert dan weer in een geografische segregatie op basis van inkomen, etniciteit en/of rechtsstatuut (bijvoorbeeld personen die internationale bescherming genieten).

Op basis van voorgaande analyse en de besprekingen worden volgende aanbevelingen gedaan :

- Meer mogelijkheden bieden voor een veilige en wettelijke migratie, in het bijzonder voor personen die internationale bescherming nodig hebben (met name door de verbintenissen van België inzake hervestiging en de verhoging van de quota na te leven) en voor andere migranten (met name door in te zetten op een ambitieuze arbeidsmigratiewetgeving op Waals en Brussels niveau) en tegelijkertijd een gezinsherenigingsbeleid te voeren dat de gezinseenheid respecteert.
- Een beleid uittekenen en uitvoeren dat gericht is op een betere integratie van migranten (taalcursussen, erkenning van diploma's en competenties, ondersteuning van sociale diensten enz.).
- De grondrechten van alle migranten beschermen, ook hun arbeidsrechten.
- De wetgeving inzake gelijkheid en de bestrijding van discriminatie en racisme effectiever maken, onder meer op het gebied van tewerkstelling, huisvesting en onderwijs en op het niveau van het overheidsbeleid, ondernemingspraktijken en syndicale actie.
- Investeren in kennis over de relatie armoede en discriminatie.
- Aandacht voor een positief in plaats van polariserend publieke discours over migratie en vreemdelingen.

Meer informatie over het Belgisch Platform tegen Armoede en Sociale Uitsluiting EU2020 en de Open Dag van 31 januari 2020 kan [hier](#) terug gevonden worden.